

Särskilda boendeformer för äldre

Bostaden är en av de viktigaste beståndsdelarna i en människas tillvaro, från vaggan till graven. Den psykiska och fysiska hälsan och välbefinnandet påverkas av om vi har en aktiv, stimulerande miljö omkring oss. Bostaden ger oss legitimitet och trygghet. Där bestämmer vi själva. "Mitt hem är min borg" som engelsmännen uttrycker det. Rätten till en egen bostad är en grundläggande mänsklig rättighet.

Behovet av särskilda boendeformer för äldre kan inte ses som ett isolerat problem. Om bostäder i allmänhet var så planerade att man kunde bo kvar i dem även på ålderns höst och när man har ett rörelsehandikapp så begränsas självfallet behovet av särskilda boendeformer.

I Äldredelegationens betänkande "Ansvar för äldreomsorgen" som nu lagts till grund för en proposition i riksdagen, föreslås att kommunerna får ett samlat ansvar för samhällets äldreomsorg. Kommunerna skall ansvara för att det finns särskilda boendeformer för service och omvårdnad för alla som behöver det. Detta innefattar servicehus, ålderdomshem, gruppboende och lokala sjukhem. Samtliga dessa boendeformer är avpassade för speciella kategorier boende.

Ålderdomshemmen t ex är en boendeform för äldre med ett mycket stort behov av hjälp och stöd i det dagliga livet. Det är en kollektiv boendeform där var och en har ett rum eller en ofullständig lägenhet. Man äter sina måltider gemensamt och kan delta i olika gemensamma arrangemang. Personal finns att tillgå dygnet runt.

Servicehusen skiljer sig från ålderdomshemmen genom att erbjuda fullständiga lägenheter med välutrustade kök. Det innebär att de boende kan laga sin egen mat och behöver alltså inte inta sina måltider i servi-

cehusets matsal om man inte vill. Man kan också efter eget intresse delta i olika aktiviteter och har tillgång till personal om ett hjälpbehov skulle uppstå. Syftet med den här boendeformen har varit att tillgodose den enskildes krav på såväl oberoende som trygghet. Här skulle alltså bo relativt vitala pensionärer. Från början kallades också servicehusen för bostadshotell.

En gruppbostad ingår i en grupp anpassade lägenheter oftast ofullständiga för främst personer med kontinuerligt behov av stöd. Den privata lägenheten kompletteras av gemensamma lokaler för samvaro och aktivitet.

Är det nu rätt kategori som bor i de olika boendeformerna? Nja, jag tror att en besökare i t ex ett servicehus eller ett ålderdomshem skulle ha svårt att skilja kategorien boende från varandra. Det har skett en negativ utveckling under de senaste 10–15 åren. Som ett exempel på detta kan nämnas en nyligen gjord undersökning i Västerbottens län av forskaren Per-Olof Sandman. Han påvisar hur andelen dementa ökat i de olika boendeformerna. Inom långvården var andelen dementa 59% 1976 mot 63% 1989. På ålderdomshemmen var motsvarande andel 17% 1976 och 40% 1989. I servicehusen fanns inga dementa 1976. 1989 var andelen 10%. Allt talar för att utvecklingen är densamma på andra håll i landet, kanske rent av mer accentuerad. Det ser alltså ut som om ålderdomshem och servicehus börjar utvecklas till en ersättning för långvården.

Hur har det nu blivit på det sättet? Ja, några förklaringar kan vara dels att antalet "äldstingar" ökat dels att man både medvetet och på grund av personalbrist dragit ner på antalet långvårdsplatser utan att detta kompensrats med utbyggnad på annat håll i tillräcklig omfattning.

I detta läge är det inte så märkligt att det här och var ute i kommunerna börjar växa upp sk seniorbostäder. De är avsedda för personer från 55 år och uppåt och erbjuder en serviceinriktad miljö för äldre personer som fortfarande är vitala, ungefär så som avsikten med servicehusen var från början. Denna form av bostäder har hittills huvudsakligen tillkommit i bostadsrättsform. Det skulle vara en fördel om dessa bostäder också blev tillgängliga med kooperativ eller vanlig hyresrätt så att inte boformen blir förbehållen de pensionärer som har tillgång till kapital.